

Aš esu Luknė Pikutytė. Gyvenu tokiu laikmečiu, kai gali būti ramus, kad niekas neateis su šautuvu vidury nakties ir nelieps nešdintis iš savo gimtųjų namų. Sunku net įsivaizduoti, kad tai buvo ne baisus košmaras, o gryna tiesa. Tiesa, kurią man papasakojo mano močiutė Sigita, senelis Jonas ir jo sesuo Salomėja (iš tėčio pusės), atrodė tarsi neteisybė ar kokio siaubo pasaka. Tiesa iš lūpų žmonių, kurie gimė tremtyje ir ten augo... Tačiau apie viską noriu papasakoti nuo pradžių.

Mano močiutei dabar 63-eji metai. Tą 1951 metų spalio 2 dieną ji dar buvo negimusi, tad tremiami buvo jos tėvai ir seneliai. Mociškėnų kaime jie turėjo 30 hektarų žemės, augino 10 vaikų. Rusams tai pasirodė esantys didžiuliai turtai, dėl kurių visą šeimą ir ištrėmė. Davė kelias valandas laiko daiktų pasiruošimui. Visą dėjo į didžiulę skrynią, kurią per upę padėjo pernešti kiti žmonės. Visi buvo vežami vagonuose apie mėnesį laiko į Tomsko sritį, Tungusko kaimą. Pakeliui vežamas 1 mėnesio močiutės broliukas mirė nuo dizinterijos. Moteris vaikų vystyklus džiovino apsvyniojusios ant savęs. Į skudurėlį įdėdavo duonos ir taip maitindavo savo kūdikius. Bevažiuojant beveik visi kūdikiai išmirė... Nuvažiavus visus apgyvendino barakuose. Kasdien eidavo stovėti eilėje, kad gautų duonos davinį. Dirbantys gaudavo su talonu 300 gramų, o nedirbantys – vos po 100 gramų. Prosenelis buvo statybininkas, tad pasistatė nedidelį namuką, į kurį persikėlė visa šeimyna. Tada gimė dvi dukros: Irena ir mano močiutė Sigita. 6 mėnesių ji susirgo džiova, kurią dar ilgai gydėsi grįžusi į Lietuvą. Sigitos tėvai pirmąsias bulves užsiaugino iš Lietuvos atsivežtų bulvių lupenų. Vasarom rinkdavo spanguoles, nusipirko gyvulių. To krašto vietiniai tremtinių nevertino labai neigiamai. Kai kurie lietuviai buvo parsidavėliai, vadinami „stukačiais“. Jie mokėjo lietuvių ir rusų kalbas, tad viską rusų kariams pasakodavo apie savus. Kai močiutė buvo pusantrų metų, jie grįžo į Lietuvą – 1957 metų rugpjūčio 8 dieną. Tačiau metus laiko jie gyveno nelegaliai, nes po tremties buvo uždrausta gyventi LTSR. Po metų jie jau gavo leidimą gyventi.

1990 metų vasarą dvylikos žmonių grupė susiruošė parsigabenti iš Tomsko srities savo giminaičių palaikus. Nuvykę į vietą labai gerai atpažino tremties vietas, nors jos jau buvo gerokai apžėlusios ir greitai rado kapelius. Broliuko palaikus palaidojo Miroslovo kaimo (Alytaus raj.) kapinaitėse, šeimos kape. Leipalingyje vyko buvusių tremtinių susirinkimas ir žmonės labai nepatikliai bendravo su buvusiais „stukačiais“.

Mano senelio Jono šeimos trėmimas prasidėjo 1946 metų lapkričio 18 dieną iš Staidarių kaimo Lazdijų rajone. Kadangi apie ištrėmimą jiems pranešė iš vakaro, tad jie spėjo pasipjauti kiaulę, prisidėjo miltų, bulvių. Šeima gyveno prie miško, juos kažkas įskundė, neva jie padeda partizanams, todėl prosenelį nutarė ištrėmti. Jo žmoną su mažu sūnumi būtų palikę, tačiau ji važiavo kartu. Juk nežinojo, į kokią baisumą juos veža... Traukiniais juos nuvežė į Sverdlovo sritį ir apgyvendino barakuose. Prosenelė nedirbo, augino vaikus ir daug sirgo (gelta ir kt. ligos).

Prosenelis dirbo celiuliozės fabrike. Kas rytą 6-ą valandą visoje gyvenvietėje kaukdavo sirena ir kviesdavo į darbą. Kasdien gaudavo su talonu 100 gr duonos davinį žmogui. Vaikams tėvai atiduodavo paskutinį duonos kąsnį, kad tik jie nemirtų badu. 1948 metais gimė tėčio sesuo Salomėja, kuri dabar gyvena Vilniuje ir mielai pasidalino prisiminimais. Ji gimė vietinėje ligoninėje gruodžio 4 dieną. Namu į baraką ją parvežė su arklio tempiamom rogėm, kai spaudė 30 laipsnių šaltukas. Kai prosenelis užsidirbo pinigų, šeima persikėlė į namą, kuriame iš viso gyveno keturios šeimos. Prie namo turėjo nedidelį daržą, kuriame augino daržovių, tvarte buvo dvi ožkos ir paršiukas. Už fabrike uždirbtus pinigus pirkdavo meduolių, duonos, šaldytų obuolių. Salomėja prisimena, kad gatvėje „virdavo“ visas vaikų gyvenimas. Ji pastumdavo medinės tvoros lentą ir šmurkšt į gatvę, nors tėvai ir neleisdavo ten šmirinėti. Nuo 7-rių metų Salomėja pradėjo lankyti mokyklą. Klasėje buvo du lietuviai, taip pat kitų tremtinių vaikai ir vietiniai. Tačiau susirgo tymais ir mokyklos kelis mėnesius lankyti negalėjo. Rugsėjo 1-ąją jau ant balų užsitraukdavo ledukas, oras buvo šaltokas. 1955 metais gimė mano senelis Jonas. Kaimynystėje gyveno Vaitkevičių šeimyna. Jie turėjo daug suaugusių sūnų, kurie mėgo fotografuoti. Iš tremties yra išlikę daug nuotraukų. Taip pat Salomėja turi išsaugojusi duonos taloną.

Per Kūčias visi eidavo pas kaimynus, kurie geriau gyveno, puošdavo eglutę sausainiais ir saldainiais. Plotkelės neturėdavo. Salomėja prisimena, kad mama jas papuošdavo gražiausiom suknelėm, gražiai surišdavo plaukus. Po eglute dovanų kartą gavo kaspiną, kuriuo be galo džiaugėsi. Iš Lietuvos likę giminaičiai atsiųsdavo siuntinius: lašinių, taukų, kumpių. Kartą specialiai iš Lietuvos atvyko kunigas, kuris visus gausiai susirinkusius pakrikštijo. Vieną dieną žaisdama Salomėja nugirdo, kad pas komendantą buvo paminėta jų šeimos pavardė. Jie gavo leidimą vykti namo. Po trijų mėnesių, 1958 metų lapkritį šeima grįžo. Savo namų jie nerado, jie buvo subombarduoti. Nusipirkę rąstinį namą, jį išardė, persivežė ir pasistatė savo žemėje.

Alkis, šaltis, ligos ir nuolatinė kova už būvį grūdino tremtinius, kurie naktimis sapnuodavo šiltą maisto kąsnį ir Lietuvos žalius laukus...

Kauno „Vyturio“ gimnazija